

‘Com si fos ahir’ i la llengua a TV3

Jordi Sedó

Lingüista i escriptor

www.escriptors.cat/autors/jordisedo

Diuenge va acabar la cinquena temporada del *Com si fos ahir*, a TV3, que ocupa les sobretauls de moltes persones. És una sèrie senzilla, sense grans previsions i que s’ajusta als cànons de les telenovelles. No té un argument clarament definit, sinó que es basa en una superposició d’històries i situacions personals diferents que tenen, com a únic lligam, una colla d’amics de joventut, a la qual s’hi van afegint cada cop més relacions i, per tant, més situacions, que es van alternant i que van evolucionant fins que es resolen i donen pas a una nova situació o s’enquisten i passen a formar part de la circumstància habitual de cada personatge.

Alguns dels conflictes que es presenten són més versemblants; altres, directament inversemblants; n’hi ha que mouen al somriure i n’hi ha que mouen a la llagrimeta i, en tots els casos, al xafardeig típic de situacions quotidianes que conviden, per entendre’ns, al *voyeurisme* de problemes aliens, en aquest cas, de ficció, però pura xafarderia al cap i a la fi. És una novel·leta fàcil i amb moltes situacions no gaire elaborades ni del tot ben resoltes en molts casos, però que, tot i això –i, potser, precisament per això–, captiva una audiència que em permeto qualificar de poc exigent a la qual ja li estan bé els cops d’efecte i les emocions a flor de pell.

Quan sorgeix un conflicte entre dos personatges, hi ha un clar abús de la solució fàcil: un dels dos, en un atac de dignitat, abandona l’escena i deixa l’altre plantat. Així, s’evita haver d’aprofundir en el conflicte a través del diàleg, aportar-hi arguments i arribar a un punt en què les parts hagin pogut contrastar opinions. Perquè això implicaria una acurada anàlisi psicològica de cada personatge, adequar les seves reaccions a la idiosincràsia de cadascun i, sobretot, ajustar el conflicte a una situació versemblant. La solució de tallar el diàleg deixant l’altre amb la paraula a la boca és una sortida molt més fàcil i, alhora, molt més melodramàtica, però menys elaborada. És cert que, en la mitja hora escassa que dura cada capítol, seria impossible encabir-hi gaire cosa més, però el cert és que hi ha situacions poc resoltes.

Els escenaris són també molt limitats. Sobretot, els interiors. Sembla que, a Barcelona, que és la ciutat on té lloc la major part de l’acció, només hi hagi dos bars: el Flora i el que anomenen *burguer*, que, a més, sembla que estiguin, tots dos, situats a la vora de la casa de tots els personatges i també dels seus llocs de treball perquè, sigui com sigui, sempre hi fan cap i s’hi troben, fins i tot, casualment. I això, en una ciutat com Barcelona...!

Malgrat aquesta endogàmia impossible, de trets que recorden de lluny la posada en escena pròpia del teatre, *Com si fos ahir* és capaç de captar una audiència fidel i nombrosa. I, com potser haureu intuït ja, benvolgut lector, el que em preocupa especialment és el model lingüístic que escampa una sèrie com aquesta. La manca d’exigència per a afrontar un argument sòlid es trasllada també al model de llengua que s’hi fa servir. Un model descurat fins a la falta de respecte per l’idioma que, sovint, de dues opcions possibles, escull sempre la més castellanitzada, sempre la més fàcilota, sempre, probablement –això sí–, la que es dona més sovint en la realitat, cosa que no és necessàriament positiva.

Al costat d’això, paradoxalment, els assessors lingüístics d’aquests personatges semblen tenir una especial cura amb paraules com ara “vull” o “jo”, que els personatges solen pronunciar, marcant artificialment la *ela* doble i la *jota* a la catalana, que queden absolutament impostades al costat de nombroses expressions contaminades, com ara “*estic flipant!*”, “que el meu cap em *monti* una cita”, “*qué tal?*”, “abans de *qué* se’n vagi” o “*ens veiem!*” com a expressió de comiat (tots, exemples reals).

TV3 (CCMA)

S’hi pot adduir que així és com parla la majoria de la població i probablement és cert. Però és que TV3 va néixer amb l’objectiu prioritari de normalitzar la llengua catalana. D’incidir-hi. I, en canvi, no dubta a sacrificar l’idioma per fer els personatges pròxims a l’audiència.

D’altra banda, efectivament, tothom reconeix en les expressions de més amunt el model de llenguatge més habitual, si més no, a Barcelona, però volem dir que se’n ressentiria gaire la versemblança dels personatges si, en comptes d’aquestes frases que he citat com a exemple dos paràgrafs més amunt, s’hagués optat per “no m’ho puc creure!”, “que el meu cap em munti una cita”, “com va?” o “com anem?”, “abans que marxi” o “a reveure!?” Són, aquestes expressions que proposo, impossibles de sentir, en la vida real, en parlants anàlegs als dels personatges de *Com si fos ahir*? Llavors, per què se’ns neguen si són, alhora, ben nostrades, àgils i gens encarcerades.

No es tracta de treure de l’armari els “llur”, “tanmateix”, “quelcom” o “nogensmenys”, que són paraules que no pertanyen al nivell col·loquial. Al contrari, crec que cal evitar-les en determinades situacions comunicatives, però, al mateix temps, cal evitar també aquelles altres expressions que contradiuen la normativa i mantenen la nostra llengua en aquest estat de precarietat en què es troba actualment.

Reproduir el model contaminat i descurat que es fa servir al carrer és contribuir a mantenir-lo. Cada cop que diem un “*ens veiem!*” foragitem un “a reveure!”. I quan això ho fa un mitjà que arriba a una audiència considerable, el mal que es fa també és considerable. Perquè reforça “*ens veiem!*” i afebleix “a reveure!”

La televisió catalana hauria de tenir, com a màxima prioritat, la dignificació del model que fa servir, fins i tot, en el nivell col·loquial. En general, els informatius, els reportatges prèviament enregistrats i també el doblatge ofereixen un model molt pròxim al que ha de ser, però, amb el llenguatge estàndard, exempt d’emocions, d’espontaneïtat i d’immediatesa, és molt senzill de fer. El mèrit és fer servir un llenguatge normatiu i que no sigui encarcerat en un discurs de tot col·loquial. I no en dubteu: és perfectament possible fer-ho. Perquè, si bé els nivells de català estan molt per terra, la immensa majoria de les nostres expressions de sempre no s’han mort encara, sinó que sobreviuen com poden enmig de l’aiguabarreig que és el *catalanyol* imperant. Però no patiu, perquè si els nostres mitjans de comunicació continuen amb aquesta descura, no trigaran a desaparèixer.

Si parlem dels espais publicitaris, hi ha de tot, però és clar que la televisió catalana s’avé a qualsevol proposta de l’anunciant encara que això impliqui assassinar lèxic i morfosintaxi, sobretot en el

cas dels anuncis traduïts directament del castellà, la majoria dels quals denoten una desídia que TV3 no hauria de permetre. D’altra banda, en els espais de tertúlia, caldria també que alguns dels presentadors s’esforcessin una mica més a no caure en l’ús de castellanismes fàcilment evitables. No és fàcil perquè, en una conversa, solen aflorar tots els vicis que hem anat adquirint, però no podem oblidar que el conductor d’un programa de tertúlia, tot i que no és necessàriament un lingüista, sí que és, sens dubte, un professional de la llengua i és exigible que la correcció lèxica i morfosintàctica presideixin inexcusablement el seu discurs, si més no, quan treballa, perquè la llengua és la seva eina de treball. Què diríem d’un cirurgià que no sabés fer servir el bisturí amb prou perícia o d’un taxista que no fos capaç d’arrencar en una pujada sense que li caigui el vehicle enrere?

Tornant al *Com si fos ahir*, sí que hi reconec un mèrit innegable: la sèrie aposta de manera clara per la conversa bilingüe, que es produeix sistemàticament amb un únic personatge, que parla sempre en castellà, mentre que tots els altres li parlen sempre en català. Amb una sola excepció: la seva filla, que és versemblant que no ho faci. És un model a seguir que haurien de copiar altres sèries, que han apostat per copiar la realitat més freqüent, que és que el catalanoparlant s’adapti al castellà. Perquè és bo que es normalitzi l’hàbit de respectar que tothom parli la llengua que vulgui i sigui capaç d’entendre l’altre. Són detalls que TV3 ha de cuidar. Perquè es paga amb diner públic i ja que totes les televisions estatals hi treballen en contra.

Tanmateix, és cert que, a *Com si fos ahir*, m’hi falten personatges castellanoparlants integrats que parlin en català amb tota naturalitat, si convé amb un accent que en delati la procedència. Perquè no és versemblant tampoc –no ens enganyem– que, en un grup tan extens de personatges que viuen a Barcelona, només un sigui castellanoparlant. I mostrar personatges no autòctons que s’han esforçat a aprendre la llengua pròpia del país també ofereix un bon model a seguir.

Reconec que és un veritable repte donar el tractament més adequat a un programa de ficció que intenta reproduir situacions i diàlegs quotidians i espontanis, mirant d’evitar castellanismes i que, alhora, no resulti pedant ni encarcerat per l’ús de mots poc freqüents. El nivell col·loquial és el que presenta més dificultats per a aconseguir-ho, però un bon professional de la llengua ha de ser capaç d’aprofitar que la situació actual de la llengua catalana, malgrat la precarietat que travessa, gaudeix encara de prou salut com perquè això sigui possible i crec sincerament que la televisió pública catalana ha de posar tota la carn a la graella per a aconseguir aquest objectiu.

I no ho fa.